

Kronik bragt i Weekendavisen fredag den 25. juli 2008

- eksemplificerer den elendige komma-situation med screenprints fra dr.dk
  - kritiserer de politiske beslutninger omkring komma
  - kritiserer Dansk Sprognævn for generelt at spille fallit i deres nuværende rolle, med fare for at det danske skriftsprog om 20 år er faldet fra hinanden.
-

Kronik. Stop grammatisk komma, stop kryds-og-bolle-hjernevasken i folkeskolen, og se så at få genopfundet Dansk Sprognævns pegefinger.

Skriftsproget mister mening

Af Martin Lund

I 2004 blev der, imod Dansk Sprognævns anbefaling, taget en politisk beslutning om at lade grammatisk komma bevare. Nyt komma fik de facto lov at blive, men i skjul under betegnelsen »grammatisk komma uden startkomma«. Beslutningen om at bevare grammatisk komma og om at fremstille det som en sejr for grammatisk komma har cementeret den udbredte misforståelse at grammatisk komma fungerer i praksis. Samtidig har et markant fald i grundlæggende grammatiske kompetencer blandt journalister (og befolkningen som helhed) sat praktisering af kommaet på en kurs jeg uden at overdrive kan kalde katastrofal.

Efter min vurdering udgør elendig kommapraksis i det offentlige rum nu en betydelig trussel mod et meningsfuldt dansk skriftsprog. Min anbefaling og opfordring er utvetydig: Afskaf grammatisk komma ved lov, og tøv ikke for længe. Det går allerede rigtig skidt, og det er kun et spørgsmål om tid før meningsløsheden i dansk tegnsætning vil påvirke respekten for skriftsproget i negativ retning.

En udmærket løsning vil være at anbefale almindelige og uinteresserede mennesker at sætte komma hvor de synes, mens professionelle skribenter så kan følge de mere specifikke retningslinjer i nyt komma. Intuitivt komma og nyt komma er varianter af samme meningsstøttende komma, blot vil den der følger nyt komma, kunne opvise en lidt større regelrethed – som den ubevidste kommasætter kan lade sig påvirke positivt af.

Hvor absurd og kontroversielt det end lyder, vil et intuitivt amatørkomma være betydeligt tættere på et korrekt og tilfredsstillende nyt komma end professionelle skribenter i dag er på at sætte et korrekt og tilfredsstillende grammatisk komma. Ganske enkelt fordi nyt komma giver mening. Hverken standen af danske journalister over én kam eller kulturminister Brian Mikkelsen har forstået simpliciteten, meningsfuldheden og de store fordele ved nyt komma – man har nemlig ikke sat sig ind i det.

I stedet har man på et uoplyst grund-lag holdt fast i et grammatisk komma, som ved perfekt anvendelse blot er almindeligt dysfunktionelt og

meningsløst, men som nu praktiseres så dårligt at det er decideret skadeligt for sproget.

Hvorfor det? Jo: Nyt komma, som nærmest optimalt støtter tekstens indhold, er en delmængde af kommaerne i grammatisk komma, nemlig de meningsfulde. Nyt komma er altså et forsøg på at fjerne de meningsløse kommaer (de kommaer læseren bare skal ignorere) i grammatisk komma, sådan så man kan have tillid til de resterende kommaer (ligesom vi har tillid til at der i udråbstegn, kolon, spørgsmålstegn, punktum og linjeskift er en vis mening).

Men desværre praktiseres grammatisk komma sådan at det er de kognitivt og indholdsmæssigt obstruerende kommaer der huskes, mens det er de væsentlige, meningsstøttende kommaer der ofte glemmes. De førstnævnte er nemlig ofte plat identificerbare ved bestemte ord, mens de væsentlige kommaer kræver at det sproglige øre er slået til.

At sætte nyt komma svarer billedlig talt til at partere en kylling i leddene, altså i sine naturlige stykker. At sætte korrekt grammatisk komma svarer til både at partere i leddene og save knogler midtover. Men at sætte komma som mange gør i dag, svarer til kun at save knogler midtover og undlade at partere kyllingen i sine naturlige led. Det er absurd, og en faktisk pinlig parodi på et begavet samfund.

Følgende eksempler, taget på dr.dk den 15. juli i sidste uge, viser at det går hurtigt på nettet. Men eksemplerne viser ikke blot slåfejl og sjusk; de afspejler at kommaerne sættes med krybdyrhjernen og ikke med det kognitive apparat som ellers har skabt teksten. Jeg har sat streger ved de manglende kommaer, og derved synliggør jeg tre klassiske problemer. 1: at placere det meningsobstruerende startkomma. 2: at huske alle de mange startkommaer når ledsætningskonjunktioner er udeladt. 3: at huske at markere hvor en ledsætning slutter. Sidstnævnte problem er det absolut vigtigste, for det gælder de meningsstøttende kommaer.

Jakob Dylan: Åh nej, far er legende (14:22)

Bob Dylans søn, Jakob, er konfronteret med det tveæggede sværd: At skulle gå i fodspor der er så store, at han aldrig fylder dem ud og at have et publikum allerede ingen pladen kommer på gaden.

[Læs mere](#)

En motorcyklist mistede livet ved en ulykke nær Skovgårde ved Allingåbro. Ulykken skete ved, at motorcyklisten tilsyneladende overså, at en forankørende bil foretog et venstresving og kørte op bag i bilen.

© Localeyes

Jeg er 33 år, og således næppe gammel nok til at kunne kaldes rigtig gammel og sur. Den sproglige deroute min indignation udmåler, er sket i løbet af under 10 år! Fra 80'ernes til 90'ernes folkeskole, blandt andet. Der er ikke mange postbude og elinstallatører på min egen alder og derover der skriver så dårligt med hensyn til komma som mange journalister under 30 formår.

Mit ærinde er ikke at pege fingre for at pege fingre. Men med den nuværende udvikling – og med Dansk Sprognævns rent deskriptive funktion og ekstremt føjelige og passive forvaltning af sig selv – er jeg ikke sikker på at vi om 20 år har et bevaringsværdigt og velfungerende dansk. En anden væsentlig trussel man kunne nævne, er den omsiggribende navneordssplitning, som også strider mod sprogets egen logik, og som også truer skriftsproget fundamentalt.

Sproget forandrer sig og udvikler sig hele tiden, og man skal ikke altid kæmpe imod. Men når knoglerne i selve sprogskelettet falder fra hinanden, så har vi altså et alvorligt problem: nemlig et mere og mere dysfunktionelt, klodset og unuanceret skriftsprog som til sidst hverken er tiltrækkende eller besværet værd.

Dansk Sprognævn er i mine øjne på ingen måde gearet til et moderne samfund hvor hvem som helst publicerer tekst, og hvor de der burde gøre det korrekt (fordi de gør det med autoritet over for masserne), ikke lever op til sprogansvaret. Hvorfor får nævnet ikke en funktion hvor de prikker for eksempel Journalisthøjskolen på ryggen for at justere udbredte misforståelser – misforståelser som den skrivende befolkning cementerer af uvidenhed, men ikke nødvendigvis ud fra et ønske om at Dansk Sprognævn skal gøre nuancetab til ny retskrivning med nye ulogiske undtagelser, tillægsparagraffer og dobbeltformer.

Dansk Sprognævn var om ikke ligefrem udfarende så i sjælden grad aktiv omkring nyt komma. Desværre hører det med til historien at mange forvaltere af nyt komma, især blandt Sprognævnets egne medarbejdere, har forvaltet en grovkornet overfortolkning af nyt komma som har skræmt de få

positivt indstillede redaktører og journalister væk. I forbindelse med fortolkningsspørgsmålet om komma foran ledsætninger har begrebet »parentetisk« simpelt hen virket misvisende og medført at man sætter for få kommaer. Helt konkret mangler der i Sprognævnets egne nyt-komma-øvelser tre kommaer hvoraf de to er indiskutable. En del af nyt kommamas modvind er altså skabt af Dansk Sprognævns egen inkompetence.

Jeg vil i det speciale jeg skriver om nyt komma, give en anvisning som er enklere at forstå, men samtidig er sprogligt mere nuanceret. Og nej, dette indlæg er ikke timet med mit speciale; det er skrevet fordi jeg er nervøs for at disse budskaber ikke kan vente:

Stop grammatisk komma, stop kryds-og-bolle-hjernevasken i folkeskolen (som alligevel kun efterlader mindet om automat- og idiotkommaer foran at, hvis, når, der, som og så videre), og begynd i stedet at lære om sætningsled og deres funktion. Det vil højne både grammatikken, indholdet og IQ-stimulansen generelt i skolen – og det vil tilsvarende højne elevernes tillid til at det er relevant og spændende, det de beskæftiger sig med.

Dernæst: Omdefinier Dansk Sprognævns rolle til at koncentrere sig mere om professionelle formidlers håndtering af sproget (ud fra ambassadør-princippet, som er det moderne netværkssamfunds princip). Dansk Sprognævn bør primært operere som en venlig og fortrolig lobbyist der sætter pegefingern ind hvor det gør mest gavn for sproget, det vil sige hvide fat i de store læreanstalter og sproglige formidlere, i stedet for kun at sidde og vente ved sprogtelefonen eller skrive artikler om etymologiske pusseløjerligheder til den brede befolkning.

Sproget bevæger sig – så meget desto mere kræver det en aktiv indsats at holde det på en fornuftig kurs. Hvis man tror at Dansk Sprognævn gør den indsats, er man udsat for falsk tryghed, som er det eneste der er værre end ingenting.

Martin Lund (f.1974) er stud.mag. i dansk, skriver speciale om komma og har startet firmaet Retskrivningspolitiet.